

Případové konference – možnost spolupráce nebo ohrožení nezávislosti?

Rozum a Cit

Mgr. Jaroslava Máliková

- Metodické doporučení navazuje na **novelu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí**, ve znění pozdějších předpisů, který nově ukládá pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin pořádat případové konference.
- Zákon ukládá **zorganizovat případovou konferenci vždy před podáním návrhu nebo podnětu soudu podle § 14** a v průběhu řízení soudu o svěřením dítěte do náhradní péče, pokud nebyla uspořádána již před zahájením tohoto řízení, bylo-li její uspořádání před podáním návrhu nebo podnětu soudu podle § 14 nemožné nebo zjevně bezúčelné;

§ 14 zní:

Obecní úřad obce s rozšířenou působností podává za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem návrh soudu

- a) na **rozhodnutí o splnění podmínky osvojení** spočívající v tom, že rodiče neprojevují zájem o své dítě,
- b) na **omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti** nebo pozastavení jejího výkonu,
- c) na **nařízení ústavní výchovy,**
- d) na **prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy,**
- e) na **svěření dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc,** na prodloužení doby trvání tohoto svěření a na zrušení rozhodnutí o svěření dítěte do tohoto zařízení.,
- f) na **svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a jeho zrušení,**
- g) na **nařízení výchovného opatření** podle § 13a, na prodloužení doby trvání tohoto výchovného opatření nebo na jeho zrušení.

„§ 13

Vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může obecní úřad obce s rozšířenou působností

- a) **napomenout** vhodným způsobem dítě, rodiče, jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, popřípadě toho, kdo narušuje řádnou péči o dítě,
- b) **stanovit nad dítětem dohled** a provádět jej za součinnosti orgánu sociálně-právní ochrany, školy, popřípadě dalších institucí a osob, které působí zejména v místě bydliště nebo pracoviště dítěte,
- c) **uložit** dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte **omezení bránící působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte**, zejména zákaz určitých činností, návštěv určitých míst, akcí nebo zařízení nevhodných vzhledem k osobě dítěte a jeho vývoji, nebo
- d) **uložit** dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte **povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo uložit povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin nebo terapie**; ustanovení § 12 odst. 1 tím není dotčeno.

- **Dále zákon ukládá pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny a zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny individuální plán ochrany dítěte, a to v součinnosti s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte a za účasti odborníků, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny.**

Případová konference

- Je plánované a koordinované společné setkání klienta, jeho rodiny a všech, kteří pro ně představují, nebo mohou představovat, podpůrnou síť.
- Cílem setkání je výměna informací, zhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, hledání optimálního řešení a plánování společného postupu, který povede k naplňování potřeb dítěte.
- Výstupem je individuální plán péče.

Cíle případové konference

- rychle reagovat na vzniklou situaci ohroženého dítěte nebo jeho rodiny
- vyhodnotit situaci dítěte a jeho rodiny s cílem nalézt optimální řešení
- vytvářet osobní kontakty a podpůrnou síť rodině
- aktivizovat rodinu
- koordinovat péči
- získat nástroj pro kontrolu plnění domluvených kroků

Principy případové konference

- Zájem dítěte a individuální přístup
- Aktuálnost
- Objektivita
- Důvěrnost, diskrétnost a bezpečí
- Spolupráce
- Koordinace
- Efektivita

Co je důležité pro zdárný průběh a úspěšnost realizace případového setkání?

- Dobrá příprava případové konference
- Důvěrné a bezpečné prostředí
- Strukturované a nestranné vedení
- Atmosféra spolupráce
- Dostatečné posouzení příčin klientovy situace a jeho skutečných potřeb
- Dosažení dohody při stanovení reálného cíle a vhodného řešení
- Dostatečná motivace klienta pro změny a řešení situace
- Dojednání další spolupráce a dalšího setkání
- Vytvoření individuálního plánu a domluva ohledně kontroly jeho naplňování

Případová konference č. 1

– říjen 2011

Klient

- Klientkou je 10 letá Zuzana, která byla svěřena po rozvodu do péče otce. Otec má novou přítelkyni a z jejich vztahu se narodil 2 letý Tomáš. Všichni žijí ve společné domácnosti. Se svou vlastní matkou se Zuzana stýká nepravidelně, delší dobu u ní tráví např. v době letních prázdnin. Zuzana má problémy se svým chováním ve škole, nevhodným způsobem na sebe strhává pozornost, hrozí jí diagnostický pobyt na dětském psychiatrickém oddělení. Později skutečně k diagnostickému pobytu došlo – Zuzaně byla diagnostikováno ADHD a deprivací syndrom pocházející z dětství, Zuzana má potíže s inkontinencí.

Problém

- Otec a jeho přítelkyně mají problémy v komunikaci se školou, kterou Zuzana navštěvuje, oba partneři se cítí být pod tlakem nejen ze strany školy, ale i ze strany sociální pracovníce OSPOD.
- Na rodinu přicházejí anonymní udání adresovaná na policii. Partneři dokonce nějakou dobu se Zuzanou navštěvují Dětské krizové centrum kvůli podezření z týrání, nikdo jim však situaci pořádně nevysvětlil. Podezření se nepotvrdilo, ale nad rodinou byl stanoven soudní dohled.
- Partneři a matka Zuzany mají odlišný přístup k výchově Zuzany, u matky nemá Zuzana pravidelný řád, nic nemusí, čas tráví sledováním TV a hrami na PC.

Účastníci PK

- otec Zuzany,
- přítelkyně otce,
- školní psycholožka,
- dětská psychiatrička,
- sociální pracovníce OSPOD,
- pracovnice sanačního programu KC,
- třídní učitelka,
- facilitátorka OS Rozum a Cit
- Zuzana se zúčastnit nechtěla, Zuzanina matka se omluvila ze zdravotních důvodů

Role

- Svolavatel
- Organizátor
- Facilitátor (moderátor)

Místo setkání

zvolíme dle domluvy účastníků tak, aby bylo snadno dostupné, bezpečné a zajišťovalo dostatečný a nerušený prostor: OSPOD, škola, ústavní zařízení, poradna, poskytovatel sociální služby aj.

Časová dotace – 2 až 2,5 hod

Technické vybavení – pomůcky

- flipchart (nebo flipchartový papír),
- kartičky na jména,
- fixy,
- formuláře (prohlášení o mlčenlivosti, seznam účastníků, souhlas klienta s konáním případové konference)

Cíl PK – stanovení okruhů a vznik individuálního plánu

- a) Zuzana doma neposlouchá, zlobí, nenesí domácí úkoly
- b) spolupráce rodiny se školou
- c) odlišné fungování Zuzany u matky
- d) trávení Zuzanina volného času
- e) zlepšení psychického a zdravotního stavu Zuzany
- Vzhledem k času byly **vybrány okruhy - e , b**

Individuální plán

1. pravidla chování ve škole – **školní psycholožka** vymyslí do týdne **5 základních pravidel** a systém jejich naplňování, který pak **třídní učitelka předá** Zuzaně **(do týdne)**
2. pomoc terapeutky - psychiatrička napíše doporučení – pracovnice Komunitního centra zkontaktuje Dr. Novákovou (terapeutku) a otcí předá návrh prvního termínu návštěvy (do týdne)
3. zkrácené vyučování - psychiatrička napíše doporučení, přítelkyně otce jej zanesou do školy spolu s lístečkem od rodičů o tom, že Zuzana bude půl roku domů chodit po 4. vyučovací hodině (do týdne)
4. společné schůzky otce, jeho přítelkyně a Zuzany a školy - zorganizuje školní psycholožka (první bude za měsíc – termín zavolá otcí)
5. mezi schůzkami si budou otec a jeho přítelkyně sami volat do školy nebo zavolá třídní učitelka, pokud by se dělo něco závažného
6. zapojení Zuzany do programu Pět P - zajistí pracovnice Komunitního centra - předá informaci rodině a soc. pracovníci OSPOD
7. zapisování domácích úkolů - Zuzaně mohou ve třídě pomoci ve třídě spolužáci – zajistí třídní učitelka

důležité je: nesnímat ze Zuzany zodpovědnost a chválit ji

Doplňující údaje

- Kontrolu fungování navržených řešení a stanovení termínu dalšího možného setkání zajistí sociální pracovníce OSPOD, sociální pracovníce OSPOD upřesňuje, že pokud otec chce omezit styky Zuzany s matkou, je to v jeho moci (styky jsou mimosoudně stanovené dohodou), pokud bude rodina potřebovat pomoc, může se na OSPOD obrátit.
- Po případové konferenci následovala návštěva pracovníce sanace KC u Zuzaniny matky. Matka dostal zápis z PK a byla s ní dohodnuta některá pravidla ohledně styku se Zuzanou – Zuzaně bude volat jednou za 14 dní, nebude jí slibovat návštěvu, návštěvu bude v předstihu domlouvat nejprve s otcem. Pokud Zuzana bude u matky, bude dodržovat stejný režim jako u otce.

Případová konference č.2

– následná PK – květen 2012

Problém

Problém zůstává i nadále především v komunikaci mezi matkou a Zuzanou.

Účastníci

- sociální pracovnice OSPOD,
 - pracovnice sanace KC,
 - třídní učitelka,
 - školní psycholožka,
 - facilitátorka OS Rozum a Cit
 - (Zuzana se zúčastnit nechtěla).
- Otec Zuzany,
 - přítelkyně otce,
 - **matka Zuzany,**

Zhodnocení současné situace rodiny – co se od minulé PK zlepšilo

- Zuzanino chování se výrazně zlepšilo
- funguje dobrá komunikace mezi školou a rodinou (především za pomoci telefonátů)
- dobře je nastaven režim a kontrola Zuzany ze strany přítelkyně otce a otce
- Zuzana lépe zvládá domácí úkoly, nehádá se tolik a má méně poznámek
- probíhá terapie Zuzany , cca 1-2x měsíčně
- Zuzana navštěvuje taneční kroužek
- školní výuka byla prodloužena na běžnou dobu
- u Zuzany odezněly zdravotní problémy
- celkově je viditelný velký posun, díky uskutečněné PK a aktivní spolupráci všech stran

Cíl PK – stanovení okruhů a vznik individuálního plánu

- a) zlepšit komunikaci mezi matkou a Zuzanou
- b) zjistit, jak se daří Zuzaně ve škole a ošetřit blízcí se změnu (nástup do 6.třídy)
- c) požádat OSPOD o zrušení dohledu nad Zuzanou

Individuální plán

1. matka bude volat Zuzaně jednou za 14 dní v sobotu mezi 16 – 17 hod (od 19.5.2012)
2. matka zakoupí kartu O2 – pro usnadnění komunikace a možnosti volat zdarma (co nejdříve, nejpozději do konce května)
3. potvrzení obnovené komunikace – přítelkyně otce zavolá matce Zuzany (co nejdříve, nejpozději do konce května)
4. otec a jeho přítelkyně připraví Zuzanu na obnovení komunikace s matkou (do 19.5.2012)
5. v případě krize a nemožnosti telefonovat bude matka kontaktovat pracovníci Komunitního centra a pokusí se situaci řešit tak, aby nebyla Zuzana zklamaná

6. příprava Zuzany na pobyt u matky – otec a jeho přítelkyně koncem června sdělí Zuzaně, že se tato situace řeší, konkrétní datum jí sdělí několik dní předem
7. prázdninový pobyt Zuzany u matky + dodržování stanovených pravidel – přítelkyně otce a matka Zuzany se v druhé polovině července na pravidlech dohodnou a budou je dodržovat

8. pokud nastane u Zuzany změna chování po návratu z pobytu u matky - přítelkyně otce to sdělí terapeutce a dále se to bude ošetřovat v rámci terapie a pravidelným domácím režimem
9. matka se pokusí najít si pro sebe v místě bydliště sociálně aktivizační služby (nebo jinou formu podpory), pokud se jí to nepodaří, kontaktuje pracovníci sanačního programu KC a ta jí s hledáním pomůže
10. třídní učitelka oznámí na pedagogické radě, že v přípravné týdnu bude schůzka, která připraví budoucí učitele Zuzany na to, jak s ní pracovat (červen)
11. schůzka pedagogů a rodiny ve škole (září)
12. možnost svolat výchovnou komisi – iniciuje otec v případě potřeby
13. možnosti integrace formou individuálního plánu (krajní řešení – pokud by selhal zdravý lidský rozum) – iniciuje otec v případě potřeby
14. otec zatelefonuje sociální pracovníci a domluví schůzku na OSPOD – (21.5. – 25.5.2012), poté otec podá návrh k soudu na zrušení soudního dohledu (do 30.5.2012)

Doplňující údaje

- Další průběh bude sledovat pracovnice programu sanace Komunitního centra, sociální pracovnice OSPOD si přeje dostávat zpětné vazby o tom, jak se rodině daří, matka Zuzany si přeje dostávat pravidelnou zpětnou vazbu od otce a jeho přítelkyně o tom, jak se daří Zuzaně.

Obsah individuálního plánu péče

- **Základní informace a kontakty** o dítěti a rodině
- **Seznam zainteresovaných osob** včetně kontaktních údajů
- **Popis aktuální situace** dítěte a rodiny
- **Stanovené cíle**
- **Přehled konkrétních kroků** s jasnou formulací a vyznačenými termíny splnění a odpovědnostmi za jednotlivé kroky (co, kdo, kdy)
- **Přehled rizik a náhradní plán**
- **Informace o předávání zpětné vazby o plnění plánu:** jak si budou zainteresovaní předávat zpětnou vazbu o plnění – komu, kdy
- **Informace o vyhodnocení:** jak a kdy vyhodnotí koordinátor případu plnění plánu a za jakých podmínek případně svolá další setkání
- **Informace o tom, kdo bude informovat o obsahu plánu nepřítomné** (zejména rodiče a dítě)
- **Termín dalšího případového setkání,** pokud byl stanoven

Kritéria úspěšně vytvořeného cíle a plánu

- cíle i plán vycházejí ze skutečné znalosti situace rodiny a dítěte
- jednotlivé kroky jsou konkrétní, reálné a přiměřené
- plán je bezpečný, srozumitelný a smysluplný, obsahuje stručné shrnutí
- formulace jsou výstižné a jednoznačné

Rizika případové konference a možnosti jejich předcházení

- **Riziko:** Největším nebezpečím pro tuto metodu je pouhé formální svolání konference. K němu by mohlo dojít v důsledku velké zátěže pracovníka OSPOD (přílišná administrativa, velké množství agendy atd.) a současně nutnosti dostát nařízení použít právě tuto metodu.
- **Předcházení rizika:** Zajištění dostačující kapacity pracovníků, vzdělávání a zájmu o tuto metodu práce, využití dobrých zkušeností kolegů s touto metodou práce.

- **Riziko:** Jako kontraproduktivní se ukázala také přílišná a nerealistická očekávání jednotlivých zúčastněných. Ta bývají střídána pocity zklamání, marnosti, nechuti k opakování metody za jiných podmínek (jiný příběh, více času atd.).
- **Předcházení rizika:** V úvodu jasně definovat možnosti a cíle případové konference, vyjasnit si očekávání jednotlivých účastníků.

- **Riziko:** Přítomnost dominantních osob s sebou nese riziko monopolizace slova. Ostatní účastníci někdy zaujmou konformní postoj, přiřadí se k názoru dominantního účastníka. Vnitřně se však neztotožní se závěry, a tím je ohrožen další postup.
- **Předcházení rizika:** Zajistit vyškoleného nebo profesionálního facilitátora a nastavit pravidla komunikace.

- **Riziko:** Volnému průchodu diskuse bude na překážku situace, kdy instituce (nebo jednotlivec) je příliš poznamenán(a) nějakou dominující ideologií a ostatní přístupy a způsoby myšlení nejsou dostatečně respektovány.
- **Předcházení rizika:** Využít profesionality a osobnosti facilitátora, snažit se o vyváženost příspěvků účastníků.

- **Riziko:** Přílišná odbornost příspěvků.
- **Předcházení rizika:** Odbornou rétoriku se snažíme co nejvíce omezit, neboť bychom některé účastníky (zejména klienty) mohli vyloučit z dění, a tím zcela popřeli hlavní princip případové práce.

- **Riziko:** Skutečnost, že kolektivně přijatá řešení a závěry mohou vést ke spoléhání se na skupinovou odpovědnost. To někdy snižuje a oslabuje odpovědnost individuální.
- **Předcházení rizika:** Je důležité, aby úkoly byly vždy podchyceny konkrétně a adresně.

- **Riziko:** Konání případové konference za klientovy neúčasti není vhodné. Účast klienta je riziková pouze v situaci, kdy by mohla ohrozit zdravotní stav klienta či jeho rodiny, ať už ve smyslu biologickém, psychickém či sociálním.
- **Předcházení rizika:** S klientem důkladně probrat možná rizika

- **Riziko:** Vlastní řešení, která máme v hlavě, je snadné zaměnit za cíl setkání.
- **Předcházení rizika:** Facilitátor je s tímto rizikem obeznámen, součástí jeho profesionality je využívání intervize či supervize.

- **Riziko:** Převaha jedné instituce, která má snahu pokrýt komplexní řešení situace rodiny.
- **Předcházení rizika:** Pokud se nám podaří zajistit, že s rodinou bude pracovat hned od začátku tým odborníků, eliminujeme tím riziko hrozící přímo klientovi – navázání se na jednu konkrétní instituci. Spolupráci s kýmkoli dalším pak totiž takoví klienti odmítají s tím, že už péči mají.

Přínosy případové konference

- Pracovníkům OSPOD
- Klientům
- Všem zúčastněným

Případové konference

– možnost spolupráce nebo ohrožení

nezávislosti?

Děkuji za pozornost.

**Jaroslava Máliková
javama(zavináč)seznam.cz**

www.rozumacit.cz